

ПАЛІТЫЧНАЯ СФЕРА

Нацыя vs Нацыянальны праект

№14/2010

Змест

Нацыя vs нацыянальны праект

Андрэй Казакевіч. Канцэпцыі (ідэі) беларускай нацыі ў перыяд незалежнасці, 1990-2009

Артыкул у кантэксце гісторыі палітычных ідэяў разглядае асноўныя канцэпцыі беларускай нацыі, якія сфармаваліся і функцыянавалі ў беларускім інтэлектуальным і палітычным полі з 1990 да 2009 г. Тэкст складзены на аснове даследавання, якое ўключала ў сябе аналіз некалькіх сотняў тэкстаў, апублікаваных у выглядзе манаграфіяў, артыкулаў і палітычных праграмаў. Дэманструецца розніца і асноўныя кірункі ў разуменні таго, на якой аснове мусіць функцыянаваць беларуская нацыя, і якія публічныя інстытуты мусяць структураваць нацыянальную супольнасць. Падаецца кароткая гісторыя і характарыстыка кірункаў.

Ключавыя словы: ідэя нацыі, беларуская нацыя, нацыятварэнне, інтэлектуальная гісторыя, гісторыя ідэяў.

Сяргей Богдан. Нацыянальна-дэмакратычны праект беларускай палітыкі па версіі Зянона Пазняка, 1987 – 1995 гг.

У артыкуле разглядаюцца ўнутрыпалітычныя аспекты нацыянал-дэмакратычнага праекту на прыкладзе ідэяў самага яркага прадстаўніка гэтай плыні беларускай палітыкі, кіраўніка Беларускага народнага фронту Зянона Пазняка. Асноўная ўвага надаецца тэкстам канца 1980-х і першай паловы 1990-х гг. – часу актыўнай палітычнай дзейнасці Пазняка ў Беларусі. Робіцца спроба прадставіць структуру, а таксама вылучыць асноўныя кірункі і прыярытэты для беларускай палітыкі. Асаблівая ўвага надаецца ключавому панятку нацыянальнага «Адраджэння» і яго змястоўнай неадзначнасці.

Ключавыя словы: беларуская палітыка, Зянон Пазняк, Беларускі народны фронт, нацыянал-дэмакратычны рух, палітычны праект, нацыяналізм.

Аляксей Ластоўскі. Русацэнтрызм як ідэалагічны праект беларускай ідэнтычнасці

Артыкул прысвечаны аналізу асноўных уласцівасцяў ды ідэяў русацэнтрызму як інтэлектуальнага праекту беларускай ідэнтычнасці пасля стварэння незалежнай дзяржавы. Разглядаюцца генезіс, інтэлектуальныя і палітычныя крыніцы, эвалюцыя русацэнтрызму ў інтэлектуальнай і медыйнай прасторы Беларусі. Асаблівая ўвага на-

даецца інстытуцыйнаму афармленню, судносінам з іншымі кірункамі думкі. Падрабязна аналізуюцца ўяўленні пра мінулае, сучаснасць і будучыню беларускай (рускай) нацыі ў межах русацэнтрызму.

Ключавыя словы: русацэнтрызм, заходнерусізм, нацыяналізм, беларуская ідэнтычнасць, інтэлектуальная гісторыя.

Салвіта Дэніс. Стратэгічная «сумесь» для нацыі: аналіз навагодніх зваротаў А. Лукашэнкі (2003–2009)

Артыкул уяўляе з сябе даследаванне палітычнага дыскурсу беларускай улады апошніх гадоў на прыкладзе навагодніх выступаў прэзідэнта Аляксандра Лукашэнкі. Асноўная ўвага скіроўваецца на разгляд прапанаваных у зваротах вобразу нацыі, нацыянальных інтарэсаў, уласцівасцяў і пагрозаў. На аснове метадаў крытычнага аналізу /даследавання дыскурсу шукаюцца адказы на пытанні аб тым, да якой стратэгіі канструявання нацыі звяртаецца прэзідэнт Беларусі і, галоўнае, з якою стратэгічнаю мэтай ён гэта робіць.

Ключавыя словы: палітычная камунікацыя, беларуская палітыка, навагодні зварот, дыкурс, нацыянальная ідэнтычнасць.

Пэр Андэрс Рудлінг. Лукашэнка і «чырвона-карычневыя»: дзяржаўная ідэалогія, ушанаванне мінулага і палітычная прыналежнасць

Непаслядоўная палітычная лінія беларускага лідэра блытае шматлікіх назіральнікаў, а афіцыйная дзяржаўная «ідэалогія» разглядаецца як папулісцкі крок. Лукашэнку абралі на платформе яднання з Расіяй, але пад ягоным кіраўніцтвам Беларусь перажывае перыяд нацыянальнай кансалідацыі, а з 2002 г. усё павялічвае дыстанцыю ад Масквы. У той час як знешнепалітычная арыентацыя Лукашэнкі змянілася, ён паранейшаму выкарыстоўвае гістарычныя адсылкі да Савецкага Саюзу. Гэты артыкул вывучае палітычную арыентацыю Лукашэнкі з 1994 да 2008 гг. і разглядае пераход у ягоным кіраванні ад русафільства да абароны беларускай незалежнасці.

Ключавыя словы: Аляксандр Лукашэнка, беларуская палітыка, дзяржаўная ідэалогія, нацыятварэнне, нацыяналізм.

Разнастайнасць нацыяналізмаў

Хакі Таш. Нацыяналізм і яго дваістасць. Сцвярдзальная і адмоўная самасці ў грэцкім нацыяналізме

У гэтай працы робіцца акцэнт на псіхалагічных функцыях нацыяналізму ў кантэксце працэсу фармавання навагрэцкай нацыі. Робіцца спроба даказаць, што нацыі аб'ядноўваюць у сабе розныя, часам супярэчлівыя аспекты свайго мінулага, каб падтрымаць пачуццё нацыянальнай годнасці. У выніку ў самім вызначэнні нацыі ўзнікае дваістасць, якая можа кампенсаватца акцэнтам на рысах, што адрозніваюць гэтую нацыю ад вонкавых групаў, у прыватнасці, ад варожа настроеных або суперніцкіх на-

родаў. У аналізе выкарыстоўваюцца два асноўныя паняцці: сцвярдзальная і адмоўная нацыянальныя самасці, якія падкрэсліваюць канструяваны і адносны характар нацыяналізму. У такім кантэксце аўтар разглядае выбарчае выкарыстанне элінскага (старажытнагрэцкага) і візантыйскага мінулага пры фармаванні грэцкай ідэнтычнасці, стварэнне значнага «Іншага» і, нарэшце, уплыў Еўрапейскага Звязу на канцэпцыю грэцкай культуры.

Ключавыя словы: нацыянальная ідэнтычнасць, грэцкі нацыяналізм, дваістасць, элінізм, фармаванне нацыі.

Аляксей Міхалёў. Дэканструючы «старэйшага брата»: досвед постсавецкай трансфармацыі ў мангольскім нацыяналізме

Распад камуністычнай сістэмы для бальшыні краінаў былога сацыялістычнага лагера характарызуецца шэрагам тэндэнцыяў у іх сацыяльна-палітычным развіцці, адною з якіх ёсць рост этнічнага нацыяналізму. Манголія тут не выключэнне, хаця мангольская нацыянальная ідэя мае свае спецыфічныя рысы. Гістарычна этнічны нацыяналізм выступаў як інструмент дэкалізацыі, а ў 1990-я гг. – дэсаветызаванні. У Манголіі гэтая тэндэнцыя пачала губляць сваю актуальнасць толькі на пачатку 2000-х гг. Да таго часу шмат якіх постсавецкіх краінаў, што праходзілі працэс нацыяналізацыі, зрабіліся цалкам нацыянальнымі: сфармаваліся новыя ідэнтычнасці, лаяльнасці, сістэма палітычных міфаў. Вывучэнню гэтых з’яваў палітычнага жыцця Манголіі і прысвячаецца гэтае даследаванне.

Ключавыя словы: інтэрнацыяналізм, нацыянальны праект, каланіялізм, постсавецкія трансфармацыі.

Аляксандр Філіпаў. «Вечнае Пасланне», «адраджэнне» і «дух» у арабскім нацыяналізме сярэдзіны XX стагоддзя

У артыкуле разглядаецца адзін з галоўных канцэптаў у ідэалогіі партыі «Баас», якая кіруе ў Сірыі з 1963 г. Артыкул заснаваны на працах ідэолага і аднаго з заснавальнікаў партыі М. Афляка. Асобая ўвага надаецца ісламскім караням «вечнага арабскага Паслання», «адраджэння» і «духу» ў арабскім нацыяналізме, а таксама іх ролі ў кансалідацыі разнароднага сірыйскага грамадства.

Ключавыя словы: вечнае арабскае Пасланне, партыя «Баас», Мішэль Афляк, арабскі нацыяналізм, Сірыя.

Музыка і палітыка

Іван Лысюк. Ультраправая музычная сцэна Расіі на прыкладзе black metal і pagan metal

У артыкуле разглядаецца экспансія ультраправай ідэалогіі ў сучасных расійскіх субкультурах на прыкладзе сцэнаў праварадыкальнага black і pagan metal, якія дынамічна развіваюцца. Аўтар абазначае гісторыю станаўлення сцэны, падрабязна разглядае

дае каштоўнасна-светапоглядную платформу яе ўдзельнікаў. Ультраправая музычная сцена ў артыкуле прадстаўляецца як феномен не толькі культурны, але і палітычны. Больш за тое, палітычны элемент настолькі значны, што творчасць ператвараецца ў інструмент радыкальнай прапаганды. Характэрным для расійскай праварадыкальнай сцэны ёсць злучэнне палітычных і рэлігійных мэтаў, пабудова альтэрнатыўнай духоўнасці на фундаменце рэканструяваных дахрысціянскіх вераванняў. У гэтым артыкуле таксама закранаюцца пытанні, звязаныя з паганскай ідэнтычнасцю суб'ектаў сцэны.

Ключавыя словы: black metal, pagan metal, нацыянал-сацыялізм, неапаганства, музыка, субкультуры.

Гісторыя ідэяў

Аляксандр Шамякін. Бальшавіцкая нацыянальная тэорыя і палітыка на пачатку станаўлення савецкай дзяржавы

У артыкуле разглядаецца развіццё бальшавіцкай нацыянальнай тэорыі ў кантэксце палітычнага разгортвання цэнтрабежных тэндэнцыяў пасля Лютаўскай рэвалюцыі 1917 г. у Расіі. Асабліва ўвага надаецца такім пытанням, як магчымасць усталявання федэратыўнага ладу ў святле марксісцка-ленінскай нацыянальнай канцэпцыі, а таксама кан'юнктурнага («канкрэтна-гістарычнага») падыходу да вырашэння нацыянальных пытанняў. Акрамя гэтага разглядаецца нацыянальная палітыка бальшавікоў у першы год станаўлення Савецкай Расіі.

Ключавыя словы: нацыянальная тэорыя, Уладзімір Ленін, бальшавікі, федэралізм, нацыянальная палітыка.

Ідэнтычнасць

Уладзіслаў Іваноў. Эвалюцыя тоеснасці і культуры старавераў Паўночнай Беларусі, канец XIX – пачатак XXI стагоддзя

У артыкуле разглядаюцца розныя мадэлі развіцця тоеснасці беларускіх старавераў у XIX–XXI стст. На аснове першага перапісу Расейскай імперыі 1897 г., а таксама на падставе сучасных этналагічных экспедыцыяў робіцца спроба выяўлення стану культуры і, у прыватнасці, тоеснасці старавераў Паўночнай Беларусі. З улікам перапісу і звестак этнічнай гісторыі вымалёўваюцца розныя, часам супярэчлівыя тэндэнцыі ў развіцці іхнай культуры і тоеснасці: акультурацыя, асіміляцыя, контракультурацыя і пэўны сінкрэтызм – як культурны, так і рэлігійны.

Ключавыя словы: стараверства, стараверы Беларусі, нацыянальная тоеснасць, рэлігійная тоеснасць, русіфікацыя.

Рэцэнзіі

Анджэй Пукшта. Gente Lithuana, nazione Lithuana (Dariusz Szpoper. Gente Lithuana, nazione Lithuana. Myśl polityczna i działalność Konstancji Skirmuntt (1851–1934). Arche. Gdańsk. 2009)

Рэцэнзія на кнігу вядомага польскага даследчыка Д. Шпопэра, прысвечаную жыццю, культурнай і палітычнай дзейнасці Канстанцыі Скірмунт.

Ключавыя словы: Канстанцыя Скірмунт, «краёўцы», краёвая ідэя, літоўскі нацыянальны рух, беларускі нацыянальны рух.

Аляксей Ластоўскі. Расія як хвароба, літаратура як зло (Эва М. Томпсан. Песняры імперыі: расійская літаратура і посткаланіялізм / Пераклад з англ. мовы Т. Нядбай. Мн. : Медыясонт, 2009)

У рэцэнзіі разглядаецца пераклад на беларускую мову кнігі амерыканскай даследчыцы Эвы Томпсан «Песняры імперыі», прысвечаная посткаланіяльнай дэканструкцыі расійскай літаратуры як інструменту імперскай улады.

Ключавыя словы: посткаланіяльныя даследаванні, імперская ўлада, нацыяналізм, каланіялізм, ідэнтычнасць, ідэалогія.